

ในอดีต คำว่า “ผลกระทบสิ่งแวดล้อม” ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็น ปัญหาที่เชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจหรือการลงทุนในโครงการ พัฒนาต่าง ๆ เช่น โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ โครงการก่อสร้างทางหลวงหรือถนน โครงการเหมืองแร่ โครงการนิคมอุตสาหกรรม หรือโครงการที่อยู่อาศัย เป็นต้น ซึ่งอาจส่ง ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้ประเทศไทย มีการนำแนวคิดการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เรียกว่า “EIA” ซึ่งย่อมาจาก Environmental Impact Assessment มาใช้ในการ ประเมินโครงการขนาดใหญ่แต่ละประเภท โดยเป็นการจัดทำรายงานโดยละเอียดเพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงลบ

ผลกระทบ สิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน : ความท้าทายใหม่ ในโลกที่ไร้อาณาเขต

นางสาวกติกา พรรณบัวตูม นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ

ที่จะเกิดขึ้นจากโครงการและมาตรการแก้ไขผลกระทบดังกล่าวล่วงหน้า ซึ่งประเทศไทยได้เริ่มใช้ EIA มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เมื่อมีการประกาศพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และมีการพัฒนาแนวทางการใช้งานเครื่องมือเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (กลุ่มงานอำนวยการและประชาสัมพันธ์, 2564) โดยขณะนี้ กฎหมายได้ระบุให้โครงการ 35 ประเภท ต้องจัดทำรายงาน EIA ก่อนเริ่มต้นดำเนินโครงการ และมีโครงการ 12 ประเภทที่อาจส่งผลกระทบรุนแรงต่อทั้งสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ซึ่งจำเป็นต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ หรือ EHIA (Environmental Health Impact Assessment) ที่ครอบคลุมการประเมินผลกระทบทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564)

กลไกการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมหรือ EIA มุ่งเน้นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการภายในประเทศ มาโดยตลอด แต่ในปัจจุบัน เรากำลังเผชิญความท้าทายในรูปแบบใหม่ ซึ่งก็คือ “ผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน” และกำลังกลายเป็นประเด็นร้อนแรงอยู่ในขณะนี้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนก็อย่างเช่น ปัญหามลพิษทางอากาศจากฝุ่น PM 2.5 ข้ามพรมแดน ซึ่งรัฐบาลไทยได้ประกาศเป็นวาระแห่งชาติตั้งแต่ปี 2562 แต่ผลกระทบจากฝุ่นพิษก็ยังทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ และทำสถิติสูงสุดในรอบ 9 ปี โดยต้นตอของปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้จำกัดอยู่แค่ภายในประเทศไทยเท่านั้น แต่เป็นผลมาจากปัญหาหมอกควันของประเทศเพื่อนบ้านด้วย (สำนักข่าวอิศรา, 2566) ในกรณีนี้ ความท้าทายใหม่ของประเทศไทยแห่งหนึ่งก็คือ การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้วย EIA อาจไม่สามารถนำมาใช้เพื่อจัดการกับโครงการที่ตั้งอยู่นอกอาณาเขตประเทศไทย แต่ส่งผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนได้ และผลกระทบที่เกิดขึ้นก็อาจส่งผลต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วย เช่น การทำให้ประชาชนมีความเสี่ยงต่อการได้รับมลพิษทางสิ่งแวดล้อม การปนเปื้อนจากสารเคมี หรือความเสี่ยงต่อวิถีชุมชนและระบบนิเวศที่อาจถูกทำลาย เป็นต้น (กรรณก, 2562) ทำให้ประเด็นผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น และเราจำเป็นต้องทำความเข้าใจความสำคัญของปัญหาดังกล่าว เพราะเป็นเรื่องที่ไม่ได้อยู่ไกลตัวเราอีกต่อไป และประเทศไทยเองก็อาจมีส่วนต่อการเกิดผลกระทบข้ามพรมแดนได้ ไม่ว่าจะเป็นในฐานะของผู้ก่อผลกระทบหรือผู้ได้รับผลกระทบก็ตาม

ปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน มีลักษณะสำคัญคือ “การข้ามเขตพรมแดน” (Transboundary) ซึ่งมีนัยสำคัญเกี่ยวข้องกับ “อำนาจอธิปไตย” และ “ผลประโยชน์ของชาติ” ที่แสดงถึงอำนาจของรัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรภายในอาณาเขตของประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ความซับซ้อนและความท้าทายของปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนอย่างเช่น

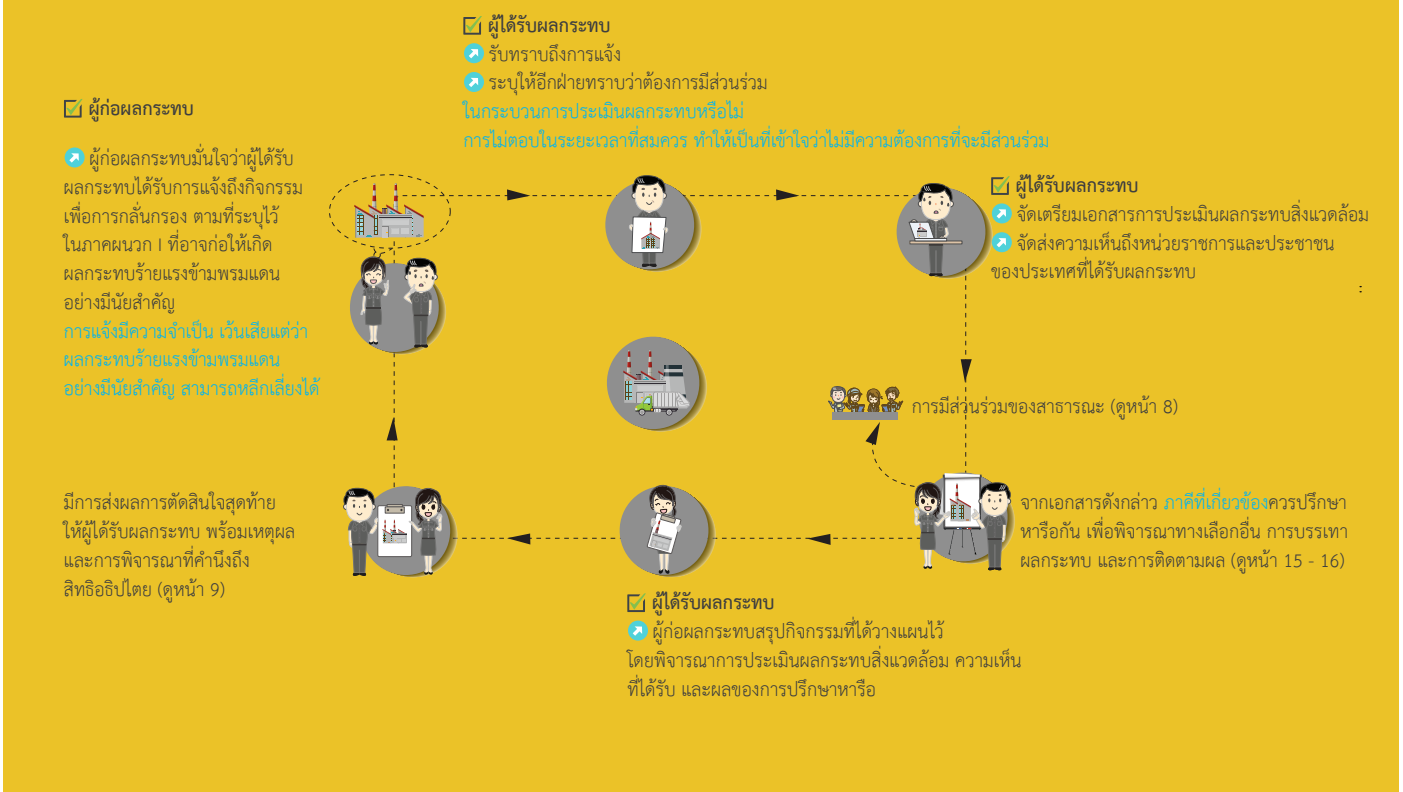
▶▶ การที่แหล่งทรัพยากรธรรมชาติไม่ได้จำกัดอยู่แค่ภายในอาณาเขตของรัฐใดรัฐหนึ่งเท่านั้น และทำให้การบริหารจัดการอยู่นอกเหนือการควบคุมของรัฐ

▶▶ ปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนมักจะเกี่ยวพันกับเรื่องอื่น ๆ อย่างเช่น ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม

▶▶ ปัญหาความร่วมมือในการจัดการผลกระทบข้ามพรมแดนระหว่างรัฐกับรัฐ ซึ่งหากมีความร่วมมือที่ไม่ดีเพียงพอก็อาจกลายเป็นชนวนปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศได้ (โสภารัตน์, 2562) ทำให้กลไกระหว่างประเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินการของภาครัฐและภาคธุรกิจในฐานะผู้ดำเนินโครงการเพื่อให้เกิดกลไกการป้องกันล่วงหน้า เกิดมาตรฐานความรับผิดชอบข้ามพรมแดน และส่งเสริมให้เคารพหลักการสิทธิมนุษยชนมากขึ้น โดยในบทความนี้จะหยิบยกตัวอย่างกลไกการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนอย่างสั้น ๆ 4 รูปแบบ ดังนี้

อนุสัญญาเอสปู ภายใต้คณะกรรมการการเศรษฐกิจยุโรปแห่งสหประชาชาติ
กำหนดระเบียบปฏิบัติชัดเจนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในบริบทข้ามพรมแดน

หมายเหตุ อ้างอิงจาก <https://www.osce.org/files/f/documents/4/5/488110.pdf>

▶ ตัวอย่างที่ 1 การวางรากฐานแนวคิด “การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์” (Strategic Environmental Assessment: SEA) ผ่านอนุสัญญาว่าด้วยการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในบริบทข้ามพรมแดน ค.ศ. 1991 (Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context 1991) หรือ “อนุสัญญาเอสปู” (Espoo Convention) ซึ่งมาจากชื่อเมืองเอสปู ประเทศฟินแลนด์ ที่เป็นสถานที่จัดประชุมคณะกรรมการการเศรษฐกิจยุโรปแห่งสหประชาชาติ (UNECE) โดยมีประเทศภาคีสมาชิกรวม 45 ประเทศในสหภาพยุโรป อนุสัญญานี้ได้วางกรอบกว้าง ๆ เกี่ยวกับขั้นตอนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน และกำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของรัฐในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนภายใต้แนวคิดที่ว่า **“หน้าที่ในการป้องกันมลพิษข้ามพรมแดนเป็นของรัฐที่ก่อให้เกิดมลพิษ และรัฐไม่สามารถอ้างได้ว่าตนเองมีสิทธิอย่างไม่จำกัดในการทำกิจกรรมในเขตอำนาจของตนโดยไม่สนใจผลกระทบนอกเขตอำนาจ และไม่สามารถอ้างให้รัฐอื่น ๆ ละเว้นจากกิจกรรมที่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนได้”** (UNECE, n.d.; สิทธิ, 2559) โดยได้กำหนดขั้นตอนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนไว้ 11 ขั้นตอน ตั้งแต่การกลั่นกรองกิจกรรม การแจ้งภาคีที่ได้รับผลกระทบ ไปจนถึงการจัดทำข้อมูลและจัดเตรียมเอกสารการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการปรึกษาหารือระหว่างภาคี และการติดตามโครงการหรือกิจกรรมหลังจากโครงการเกิดขึ้นแล้ว ซึ่งกระบวนการทั้งหมดเป็นการคำนึงถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ระดับนโยบาย (Policies) แผน (Plans) และแผนงาน (Programmes) เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยขอบเขตการประเมินผลกระทบแบบ SEA จะมีระดับสูงกว่า EIA ซึ่งเป็นการประเมินผลกระทบในระดับโครงการเท่านั้น (สิทธิ, 2559) ซึ่งแม้ว่าแนวคิดดังกล่าวจะผ่านมานานหลายสิบปีแล้ว แต่ก็ยังคงมีการนำไปประยุกต์ใช้ในประเทศต่าง ๆ และมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง

ตัวอย่างที่ 2 ความตกลงอาเซียนว่าด้วยมลพิษหมอกควันข้ามพรมแดน (ASEAN Agreement on Transboundary Haze Pollution)

เป็นความตกลงระดับภูมิภาคฉบับแรกของโลกที่ผูกพันรัฐที่มีพื้นที่ติดต่อกันเพื่อจัดการมลพิษหมอกควันข้ามพรมแดนจากไฟป่าและไฟจากภาคพื้นดิน โดยรัฐบาลของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศลงนามเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2545 ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย และมีผลใช้บังคับในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2546 ซึ่งความตกลงฉบับนี้เป็นการเฝ้าระวังและให้ข้อมูลแก่ภาคีอื่น ๆ ในกรณีที่เกิดมลพิษจากหมอกควัน (ASEAN, n.d.) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากภาคีไม่มีพันธกรณีในการป้องกันหรือบรรเทาสาเหตุของมลพิษทางอากาศ ทำให้ความตกลงนี้ไม่มีความเข้มแข็งเท่าที่ควร แต่ก็เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่ทำให้เกิดพัฒนาการในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนในระดับภูมิภาค เช่น การจัดตั้งกองทุนควบคุมมลพิษหมอกควันข้ามพรมแดนอาเซียน (ASEAN Transboundary Haze Pollution Control Fund) และการจัดตั้งศูนย์ประสานงานอาเซียน (ASEAN Coordinating Centre) เพื่อติดตามและควบคุมปัญหามลพิษหมอกควันข้ามพรมแดน เป็นต้น ซึ่งในการแก้ไขปัญหาหมอกควันข้ามพรมแดนนั้น หากมีการบังคับใช้ความตกลงดังกล่าวอย่างจริงจัง ประกอบกับการพิจารณาการร่างกฎหมายระดับประเทศเพื่อควบคุมความรับผิดชอบของภาคธุรกิจ รวมถึงการให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและเปิดโอกาสให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางกฎหมายได้มากขึ้นก็จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Greenpeace Thailand, 2019)

ตัวอย่างที่ 3 ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ค.ศ. 1995 (1995 Agreement on the Cooperation for the Sustainable Development of the Mekong River Basin)

เป็นกรอบความร่วมมือในระดับภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง 4 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา สปป. ลาว ไทย และเวียดนาม ซึ่งได้ลงนามร่วมกันเมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2538 โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ (1) การใช้ประโยชน์อย่างสมเหตุสมผลและเป็นธรรม (2) การจัดการน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดผลเสียที่เป็นอันตรายน้อยที่สุด และส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน และ (3) การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งภายใต้ความตกลงดังกล่าวมีการจัดตั้งคณะกรรมการแม่น้ำโขง หรือ MRC (Mekong River Commission) ขึ้น พร้อมทั้งมีกลไกที่สำคัญเพื่อสนับสนุนการใช้น้ำในแม่น้ำโขงและทรัพยากรในลุ่มน้ำอย่างเท่าเทียมและยั่งยืน (สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขง, ม.ป.ป.) ภายใต้ระเบียบปฏิบัติ 5 ด้าน ได้แก่

ระเบียบปฏิบัติ เรื่อง การแลกเปลี่ยน และการใช้ร่วมกันซึ่งข้อมูลและสารสนเทศ

(The Procedures for Data and Information Exchange and Sharing: PDIES)

เป็นระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับกาแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างประเทศภาคีสมาชิก เพื่อให้มีการบริหารจัดการน้ำและทรัพยากรในลุ่มน้ำได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ระเบียบปฏิบัติ เรื่อง การติดตามตรวจสอบการใช้น้ำ

(Procedures for Water Use Monitoring: PWUM)

เป็นระเบียบปฏิบัติเพื่อสร้างระบบติดตามตรวจสอบการใช้น้ำในแม่น้ำโขงสายประธานและแม่น้ำสาขา ครอบคลุมตั้งแต่การใช้น้ำเพื่อการชลประทาน การใช้น้ำภายในครัวเรือน ไปจนถึงเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ

ระเบียบปฏิบัติ เรื่อง การแจ้ง การปรึกษาหารือล่วงหน้า และข้อตกลง

(Procedures for Notification, Prior Consultation and Agreement: PNPCA)

เป็นระเบียบปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการใช้น้ำและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเกี่ยวกับน้ำ เช่น การสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำและการชลประทานขนาดใหญ่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระแสการไหลของน้ำ หรือเกิดผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ และผลกระทบด้านอื่น ๆ ได้ จึงมีการกำหนดให้ประเทศภาคีสมาชิกต้องดำเนินการตามแนวทางเฉพาะ 3 ด้าน ได้แก่

- (1) การแจ้ง (Notification) ซึ่งกำหนดให้ประเทศที่เสนอโครงการต้องแจ้งรายละเอียดของโครงการกับภาคีอื่นๆ ก่อนเริ่มดำเนินโครงการ
- (2) การปรึกษาหารือล่วงหน้า (Prior Consultation) ซึ่งเป็นกระบวนการประเมินทางเทคนิคและการหารืออย่างเป็นทางการ โดยภาคีที่ได้รับแจ้งจะมีโอกาสประเมินผลกระทบข้ามพรมแดนที่อาจเกิดขึ้นต่อระบบนิเวศและความเป็นอยู่ของผู้คนเพื่อเสนอแนะมาตรการที่ตอบโต้ภัยประเด็นเหล่านั้นก่อนจะใช้น้ำ
- (3) ข้อตกลงเฉพาะเจาะจง (Agreement) ซึ่งได้กำหนดให้ต้องมีการเจรจาต่อรองอย่างทั่วถึงเพื่อให้บรรลุความเห็นชอบร่วมกันโดยประเทศสมาชิกทั้งหมดถึงเงื่อนไขและข้อกำหนดต่อข้อเสนอโครงการ ก่อนจะใช้ประโยชน์จากน้ำตามที่เสนอ

ระเบียบปฏิบัติ เรื่อง การรักษาปริมาณการไหลของน้ำในแม่น้ำโขงสายประธาน

(Procedures for the Maintenance of Flows on the Mainstream: PMFM)

เป็นระเบียบปฏิบัติที่กำหนดเงื่อนไขในการประเมินและสร้างกระบวนการติดตามตรวจสอบเพื่อรักษาปริมาณการไหลของแม่น้ำโขงและโตนเลสาบให้อยู่ในระดับปกติ หากมีสถานการณ์ร้ายแรงเกิดขึ้น MRC จะแจ้งเตือนประเทศภาคีสมาชิกสำหรับการดำเนินการที่จำเป็น และจัดให้มีการสนับสนุนทางเทคนิควิชาการเพื่อจัดการผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

ระเบียบปฏิบัติ เรื่อง คุณภาพน้ำ (Procedures for Water Quality: PWQ)

เป็นการพัฒนากรอบความร่วมมือในการติดตามและดูแลรักษาคุณภาพน้ำให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินที่ได้ตกลงไว้ โดยเรียกร้องให้ประเทศภาคีสมาชิกมีการตรวจสอบติดตามคุณภาพน้ำทั่วทั้งลุ่มน้ำอย่างสม่ำเสมอ และเตรียมกลไกการตอบสนองสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉินด้านมลภาวะทางน้ำ เพื่อปกป้องแม่น้ำและลดผลกระทบต่อระบบนิเวศและชุมชนโดยรอบ

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าระเบียบปฏิบัติภายใต้ความตกลงดังกล่าวจะมีแนวทางการจัดการทรัพยากรในลุ่มน้ำที่ครอบคลุม และมีความพยายามที่จะป้องกันผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นแล้ว แต่ก็ยังมีข้อจำกัดและความท้าทายเกี่ยวกับการดำเนินงานในเชิงปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น กรณีที่ชุมชนริมฝั่งโขงได้รับผลกระทบเชิงลบจากเขื่อนไซยะบุรี ซึ่งสร้างกั้นแม่น้ำโขงที่ สปป. ลาว และห่างจากพรมแดนไทยที่อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ประมาณ 200 กิโลเมตร โดยชุมชนพบว่าระดับน้ำมีความผันผวนอย่างรุนแรงภายหลังจากที่เขื่อนดังกล่าวเปิดดำเนินการ และส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศแม่น้ำโขงเป็นอย่างมาก ทำให้ชาวบ้านดำเนินการฟ้องร้องหน่วยงานภาครัฐไทยต่อศาลปกครอง เนื่องจากน่าจะเป็นกระบวนการเดียวที่อาจทำให้ชุมชนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมในการเรียกร้องให้เกิดความรับผิดชอบด้านได้ โดยอ้างเหตุการณ์ละเลยการปฏิบัติหน้าที่ตามกระบวนการ PNP-CA และการลงนามสัญญาซื้อขายไฟฟ้าไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่คำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดได้ยกฟ้องคดีนี้ เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2565 เพราะการอ้างเหตุดังกล่าวไม่ได้เป็นสาเหตุให้เกิดผลกระทบข้ามพรมแดน (My Mekong, 2565; Workpoint

TODAY, 2565) คดีนี้จึงเป็นคดีแรกที่แสดงให้เห็นถึงช่องว่างในการกำหนดมาตรฐานความรับผิดชอบต่อประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการในกรณีที่โครงการตั้งอยู่ในประเทศอื่น ซึ่งแม้ว่าภาครัฐของไทยจะดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ภายใต้ระเบียบปฏิบัติของ MRC ครบถ้วนแล้ว ก็ยังไม่สามารถรับมือกับปัญหาผลกระทบข้ามพรมแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ (สถณี, 2565) ดังนั้น MRC และประเทศภาคีสมาชิกทั้ง 4 ประเทศ จำเป็นต้องพิจารณาถึงแนวทางการจัดการผลกระทบข้ามพรมแดนที่เหมาะสมทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศที่จะตอบสนองต่อบริบทของลุ่มน้ำโขง ซึ่งในขณะนี้ MRC เองก็มีความพยายามในการรวบรวมข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศภาคีสมาชิกทั้ง 4 ประเทศ เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลสำหรับการนำเสนอข้อมูลเชิงประจักษ์และการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนในอนาคต พร้อมทั้งมีการจัดทำรายงานสถานการณ์ลุ่มน้ำโขง หรือ State of the Basin Report (SOBR) ทุก 5 ปี เพื่อนำเสนอสถานการณ์ในลุ่มน้ำสำหรับการวางแผนการจัดการลุ่มน้ำโขงที่เหมาะสมในระดับภูมิภาคร่วมกันต่อไป

“ เพื่อกำหนดให้นักลงทุนเคารพสิทธิมนุษยชนและมีบทบาทในการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากธุรกิจของตนเอง ”

▶ ตัวอย่างที่ 4 การใช้กลไก “ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน” เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการกำหนดมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคเอกชน โดยใช้ “หลักการชี้แนะว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ” หรือ UNGP (United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights) โดยอาศัยการตรวจสอบด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence: HRDD) เพื่อกำหนดให้นักลงทุนเคารพสิทธิมนุษยชนและมีบทบาทในการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากธุรกิจของตนเองตลอดห่วงโซ่อุปทาน UNGP มีจุดเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2548 แต่ไม่มีสถานะทางกฎหมาย (Non-Legal Binding) (กรรณก, 2562) สำหรับประเทศไทยได้รับหลักการ UNGP และมีการพัฒนาแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน

(National Action Plan on Business and Human Rights: NAP) ที่สอดคล้องกับ UNGP ด้วย โดยมีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการ NAP และปัจจุบันมีการดำเนินการอยู่ในระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 – 2570) แล้ว นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้มีการกำหนดให้บริษัทจดทะเบียนทุกแห่งในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ตลท.) ต้องจัดทำรายงานประจำปี (แบบฟอร์ม 56-1) รูปแบบใหม่ที่เรียกว่า “One Report” ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้กำหนดให้บริษัทต้องเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนด้วย จึงถือว่ากลไกการเปิดเผยข้อมูลในลักษณะดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นในการกำกับดูแลกิจการและเฝ้าระวังต่อผลกระทบข้ามพรมแดนที่อาจเกิดขึ้นได้ (สฤณี, 2565)

จากตัวอย่างการพัฒนาการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนข้างต้นจะเห็นว่า การสร้างความร่วมมือของรัฐตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไปในการบริหารจัดการแหล่งทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้น มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการผลกระทบข้ามพรมแดนและอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดทำข้อตกลงเพื่อจัดสรรและบริหารทรัพยากรร่วมกัน การเชื่อมโยงกฎหมายภายในประเทศและระหว่างประเทศเข้าด้วยกัน หรือการนำหลักสิทธิมนุษยชนเข้ามาตรวจสอบในการทำธุรกิจของนักลงทุนข้ามชาติ เป็นต้น (โสภารัตน์, 2562; กรกนก, 2562; สฤณี, 2565; Lanner, 2566) ซึ่งการพัฒนาความตกลงในการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนร่วมกันระหว่างรัฐมีข้อดีก็คือ ทำให้การดำเนินการระหว่างรัฐมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และสามารถป้องกันการเกิดข้อพิพาทระหว่างรัฐได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีการให้อิทธิพลที่ได้รับผลกระทบเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ โดยดำเนินการ

ดังกล่าวจำเป็นต้องมีความโปร่งใสและเป็นธรรม (สิทธิ, 2559) อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะมีการวางกรอบกว้าง ๆ เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาผลกระทบข้ามพรมแดนปรากฏอยู่ในกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศในลักษณะต่าง ๆ แต่ก็ยังคงมีรายละเอียดปลีกย่อยที่ประเทศภาคีสมาชิกหรือประเทศที่ก่อมลพิษ หรือประเทศที่ได้รับผลกระทบ จะต้องตกลงร่วมกันเพิ่มเติม ประกอบกับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายประการและจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ หรือเครื่องมือทางกฎหมาย จึงเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและท้าทาย ซึ่งภาคีทุกฝ่ายจะต้องมีเจตจำนงทางการเมืองที่เข้มแข็งในการนำความตกลงไปปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผล และจะต้องสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีให้แข็งแกร่งเพื่อบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพสูงสุดร่วมกัน (โสภารัตน์, 2562)

สำหรับประเทศไทยนั้น เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนยังคงเป็นความท้าทายที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาช่องว่างทางกฎหมายในการกำหนดความรับผิดชอบผู้ก่อผลกระทบในกรณีที่โครงการก่อตั้งอยู่นอกอาณาเขตของประเทศ แต่อาจส่งผลกระทบข้ามพรมแดนมายังประเทศไทย รวมถึงการกลไกการเยียวยาต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบจากผลกระทบข้ามพรมแดน ทำให้ประเทศไทยต้องพิจารณาแนวทางการป้องกันและรับมือกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น นอกเหนือจากการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ทันสมัยแล้ว ประเทศไทยอาจจำเป็นต้องพิจารณาถึงมาตรการกำกับกับการลงทุนข้ามพรมแดนที่เข้มข้นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงการพัฒนากลไกการตรวจสอบคุณภาพการรายงานด้านสิทธิมนุษยชน และสร้างการบูรณาการการทำงานระหว่างองค์กรที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการป้องกันแก้ไขและบริหารจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน (โสภารัตน์, 2562; สฤณี, 2565; Lanner, 2566) เพื่อนำไปสู่กลไกการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ และสอดคล้องกับแนวทางภายใต้ความตกลงที่เกี่ยวข้องซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกได้อย่างเหมาะสมต่อไปในอนาคต

แหล่งอ้างอิง

- ASEAN. (n.d.). ASEAN Agreement on Transboundary Haze Pollution. The ASEAN Secretariat. <https://asean.org/wp-content/uploads/2021/01/ASEANAgreementonTransboundaryHazePollution-1.pdf>.
- Lanner. (7 สิงหาคม 2566). เวทีเสวนา “การจัดการความเสี่ยงและผลกระทบข้ามพรมแดน: สำนางพรมแดนความรู้” [วีดีโอ]. Facebook. https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=660364759310605
- My Mekong. 2565. สรุปสถานการณ์เขื่อนไซยะบุรี. <https://www.mymekong.org/document/xayaburilsum/>
- OSCE. (n.d.). UNECE Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context. <https://www.osce.org/files/f/documents/4/5/488110.pdf>.
- Workpoint TODAY. 2565. เปิดตัวนิทรรศการปกครองสูงสุด ยกฟ้องคดีเขื่อนไซยะบุรี. <https://workpointtoday.com/xayaburi-dam/>.
- UNECE. (n.d.). Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context (Espoo Convention). <https://unece.org/environment-policy/environmental-assessment/text-convention#article2>.
- กรรณก วัฒนภูมิ. (2562). กลไกเยียวยาที่ขับเคลื่อนด้วยความห่วงใยเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบข้ามพรมแดน. วารสาร CMU Journal of Law and Social Sciences., 12(1), 22-53.
- กลุ่มงานอำนาจการและประชาสัมพันธ์. (31 สิงหาคม 2564). “EIA” เรื่องใกล้ตัว ที่ผู้บริโภคควรรู้ได้ประโยชน์. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. <https://www.onep.go.th/eia-เรื่องใกล้ตัว-ที่ผู้บริโภค/>.
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2 กันยายน 2565). กลไกกำกับการลงทุนข้ามพรมแดน? ข้อคิดจากคดีเขื่อนไซยะบุรี. FRINGER. <https://fringer.co/xayaburi-verdict/>
- สิทธิ หลีกภัย. (2559). การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนตามอนุสัญญาว่าด้วยการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในบริบทข้ามพรมแดน ค.ศ. 1991. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. <http://libdms.nida.ac.th/thesis6/2559/b197573.pdf>.
- สำนักข่าวอิศรา. (2566). ‘ฝุ่นพิษ PM 2.5 ข้ามพรมแดน’ กลไกอาเซียนไร้ความหมาย ต้องใช้ กม.ระหว่างประเทศ? <https://www.isranews.org/article/isranews-scoop/119777-isranews-336.html>.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2564). โครงการ กิจการ หรือการค้าเงินการ ซึ่งต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม. <https://eladev.onep.go.th/UploadFile/07155625650315.pdf>.
- สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขง. (ม.ป.ป.). 1995 ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน และระเบียบปฏิบัติ. คณะกรรมการแม่น้ำโขง. <https://www.mrcmekong.org/assets/Publications/1995-Agreement-Procedural-Rules-Thai.pdf>
- สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขง. (2561). ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติของคณะกรรมการแม่น้ำโขงสำหรับความร่วมมือแม่น้ำโขง. <https://www.mrcmekong.org/assets/Publications/MRC-procedures-TH-13-Sep-18-Final.pdf>
- โสภารัตน์ จารุสมบัติ. (2560). กลไกเชิงสถาบันในการบริหารจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน. วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน., 10(2), 103-133.

“Environmental impact” has received great attention over past decades as the problem tightly connected with the operation of economic activities or investments in development projects such as large-scale water source projects, highways or roads construction, mining projects, industrial estates or residential projects. These developments may cause both direct and indirect impact on the **environment and quality of life of people**. Thailand has applied the concept of “EIA” which is the abbreviation of Environmental Impact Assessment in assessing different types of large development projects by requiring detailed reports to assess negative environmental impact generated from proposed projects and prepare advanced measures to alleviate the impact. Thailand has started implementing the EIA

Transboundary environmental impact : new challenge in borderless world

Ms. Katika PANBAUTOOM, Environmentalist, Professional Level

requirement since 1992 when the country issued the Enhancement and Conservation of National Environmental Quality Act B.E. 2535 and has developed guidelines on application of this tool continuously until now (Administration and Public Relations Division, 2021). Currently, the law requires 35 types of projects to prepare the EIA report prior to the commencement. There are also another 12 types of projects that may cause adverse impact on both the environment and people's health so developers have to provide the EHIA report (Environmental Health Impact Assessment) with the coverage addressing issues that may affect the environment and health of local residents in areas affected by the projects (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2021)

Environmental Impact Assessment mechanism or EIA has focused mainly on the impact arose from projects developed in Thailand. However, the country has encountered a new challenge of “transboundary environmental impact”, a heated debate topic at the moment. A clear example of such impact is transboundary air pollution problems relating to PM2.5 which the Thai government has put this issue on the country's national agenda since 2019. Nowadays, the impact from toxic dust continues to intensify constantly, reaching a new record high in 9 years. The cause of such problem did not limit only in Thailand but it was the result of haze problems originated from neighboring countries (Isara New Agency, 2023). In this case, another aspect of challenge for Thailand is that environmental assessment employing the EIA may not be able to apply with projects situated outside the country but producing transboundary environmental impact. Moreover, such

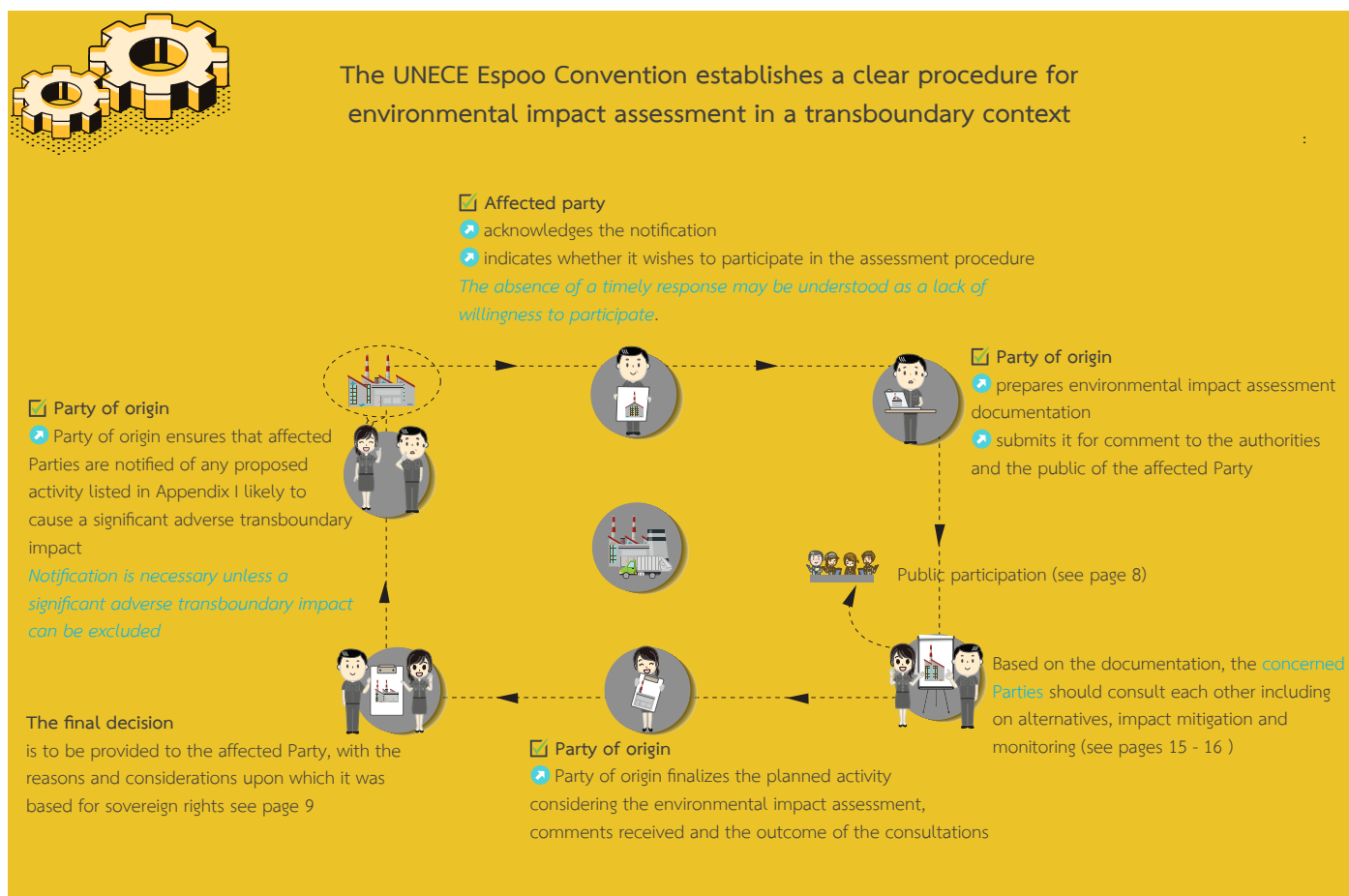

impact may result in violation of human rights a s general people may risk receiving the impact from environmental pollution, chemical contamination or destruction of way of life and ecological system (Komkanok, 2019). Therefore, transboundary environmental impact has gained greater attention and the general public should try to understand the significance of this problem because the issue is no longer isolated from their daily life. Thailand herself may also contribute to such transboundary problems either as the environmental impact generator or receiver.

Outstanding character of transboundary environmental problem is its “transboundary” feature which is significantly related to “sovereignty” and “national interest” that represent the government’s authority in management to maximize benefits from domestical resources. Meanwhile, there are complexities and challenges in dealing with transboundary environmental problems in topics including

- ▶ Sources of national resources do not limit only in the boundary of one autonomous state so the management of those resources is beyond one government’s control;
- ▶ Transboundary environmental problems usually involve other issues like economic and social problems;
- ▶ Problem of government-to-government cooperation on transboundary environmental problems may lead to conflicts between related countries if the cooperation does not conduct in good faith (Soparatana, 2019). This has allowed international mechanism to play a significant role on the operations of the government and private sectors. The latter is in their capacity as projects’ developers to establish advanced prevention mechanism, create transboundary liability standards and promote more respect on principles of human rights. This article presents 4 examples of mechanism applied in management of transboundary environmental problems. They are.

Note: Reference from <https://www.osce.org/files/f/documents/4/5/488110.pdf>

Example 1: Laying conceptual foundation on Strategic Environmental Assessment (SEA) through the Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context 1991 or the “Espoo Convention”,

named after Espoo in Finland which was the venue for the assembly of the United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) with a total of 45 member countries in European Union. Espoo Convention sets a broad framework on procedures of transboundary environmental impact assessment, rights, obligations and responsibility of governments in assessing transboundary environmental impact under the concept “*The duty to prevent transboundary pollution lies with country originating the pollution. Governments cannot claim that they have unlimited right to carry out activities within their own jurisdiction without considering consequences beyond their boundaries. They also cannot ask other*

states to abstain from activities that may produce transboundary environmental impact.” (UNECE, n.d.; Sithi, 2016). The convention sets 11 procedures for transboundary environmental impact assessment from prior scrutinizing proposed projects to notification affected parties, preparation of environmental impact assessment documentation, consultation among affected parties and post-projects/ activities analysis. The whole procedures have taken into account environmental impact in different stages from policy charting to planning and programmes implementation to ensure sustainable environmental impact assessment. Meanwhile, the coverage of impact assessment under the SEA will have greater degree than the EIA which is the assessment only at project level (Sithi, 2016). Although the concept has been implemented for decades, there are constant applications in many countries with continuous evolvement.

Example 2: ASEAN Agreement on Transboundary Haze Pollution is the first regional agreement binding states with adjacent land to manage transboundary haze pollution from forest fires and fires on the ground. The agreement was signed by governments of 10 ASEAN member countries on 10th June 2002 in Kuala Lumpur, Malaysia. It came into effect in November 2003. This agreement monitors haze situations and provides information for other member countries when haze pollution occurs (ASEAN, n.d.). However, this agreement does not strong enough as there is no required commitment from member countries to prevent or mitigate the causes of haze pollution. Nevertheless, it is a significant step to develop mechanism for solving regional transboundary environmental problems such as the establishment of ASEAN Transboundary Haze Pollution Control Fund and ASEAN Coordinating Centre to monitor and control transboundary haze pollution problems. In order to address transboundary haze pollution problems directly and effectively, there should be strict enforcement of the agreement coupled with legislation of national laws to control liabilities of private sectors and offer the public an access to information and opportunities to better entering into legal justice procedures (Greenpeace Thailand, 2019).

Example 3: The 1995 Agreement on the Cooperation for the Sustainable Development of the Mekong River Basin is a regional cooperation framework covering 4 countries in lower Mekong River Basin including Cambodia, Lao PDR, Thailand and Vietnam. The agreement was signed on 5th April 1995 with main objectives are (1) Using water resources in a reasonable and fair manner; (2) Maximization of water resource management while minimizing harmful consequences and promoting sustainable development; and (3) Conserving water resources and related resources in Mekong River Basin. Under this agreement, there were the establishment of Mekong River Commission as well as significant mechanism to support equal and sustainable consumption of water in Mekong River Basin and other resources in the basin (Mekong River Commission Secretariat, n.d.) under 5 regulating aspects including.

The Procedures for Data and Information Exchange and Sharing (PDIES)

They are procedures relating to exchange of information among member countries to ensure more efficient management of water and resources in the water basin.

Procedures for Water Use Monitoring (PWUM)

They are procedures creating a system to monitor consumption of water in mainstream and branches of Mekong River, with the coverage extend to water consumption for irrigations, households and hydropower dams.

Procedures for Notification, Prior Consultation and Agreement (PNPCA)

They are procedures to promote cooperation on water consumption and development of water-related infrastructure such as large-scale hydropower dams or irrigation systems that may cause changes in the flow of water, deteriorate the water quality or other impact. Thus, member countries are required to implement 3 specific operations including.

(1) Notification: Country initiating the projects have to notify projects' details to other member countries prior to the development.

(2) Prior Consultation: It is the process for technical assessment and formal consultation. Notified member countries will have opportunities to assess transboundary impact that may occur on their ecological system and way of life of their people and propose solutions for those issues prior to the actual water consumption.

(3) Agreement: There will be comprehensive negotiations to reach a mutual consensus among all member countries about conditions and requirements for projects prior to proposed water utilization.

Procedures for the Maintenance of Flows on the Mainstream (PMFM)

They are procedures setting conditions on the assessment and creation of monitoring process to maintain flows of Mekong River and Tonle Sap at normal level. If there are any serious situations, the MRC will notify member countries to take necessary actions and provide academic technical support to manage possible impact.

Procedures for Water Quality (PWQ)

It is the development of cooperation framework to monitor and maintain water quality to meet agreed assessment standards. Member countries are urged to regularly monitor water quality over the whole basin and prepare responsive mechanism for emergency water pollution to protect the water and reduce the impact on ecological system and surrounded communities.

Although procedures under the agreement set forth guidelines for comprehensive resource management in the basin with the attempt to prevent possible adverse impact, there are some limitations and challenges on practical operations. For example, communities along Mekong River in Thailand received adverse impact from the construction of Xayaburi Dam built to block the flow of Mekong River in Loai PDR, approximately 200 kilometers from the Thai border in Chiang Khan district of Loei province. The communities found that water level severely fluctuated after the operation of Xayaburi Dam, which greatly affected ecological system of Mekong River. The situation caused villagers to file a lawsuit against the Thai government agency in the Administrative Court as it seemed to be the only process allowing villagers to access the justice system in demanding for transboundary responsibility. Villagers cited reasons of negligence of duty under the PNPCA procedures and unlawful signing of electricity purchase agreement. But the Supreme Administrative Court's verdict dismissed the case on 17th August 2022, ruling that aforementioned reasons did not cause

transboundary impact (My Mekong, 2565; Workpoint TODAY, 2565). This is the first case presented loopholes in setting standards on responsibilities for people affected by projects located in other country. Although the Thai government fully carried out actions under authority granted by MRC regulations but Thailand was still unable to handle transboundary impact problems effectively enough (Sarinee, 2022). Therefore, the MRC and 4 member countries need to consider directions on appropriate management of transboundary impact at national and international levels that respond to the context of Mekong River Basin. At the same time, the MRC has tried to collect information regarding the environment, economic and social situations of all 4 member countries to develop a database for presentation of empirical information and analysis of transboundary environmental impact in the future. There is also the preparation of State of the Basin Report (SOBR) every 5 years to present updated situations in the basin for the purpose of planning of joint appropriate regional management of Mekong River basin.

“ **This requires investors to respect human rights and take role in offering relief packages to people affected by their business operation along the overall supply chains.** ”

Example 4: Application of “business and human right” mechanism is the beginning in setting transboundary liability standards for private sectors under the **United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights (or UNGP)** by employing procedures stated in the Human Rights Due Diligence (HRDD). This requires investors to respect human rights and take role in offering relief packages to people affected by their business operation along the overall supply chains. The UNGP has been initiated since 2003 but it is a non-legal binding pact (Kornkanok, 2019). For Thailand, the country has accepted the UNGP principles and developed the National Action Plan on Business and Human Rights (NAP) that is consistent

with the UNGP. Department of Rights and Liberties Protection of Ministry of Justice is the main agency responsible for driving the NAP action plan, which currently under the phase 2 operation (2023-2027). Moreover, Thailand requires all companies listed on the Stock Exchange of Thailand to prepare an annual report (Form 56-1) in a new format known as “**One Report**” which the Securities Exchange Commission (SEC) also requests companies to disclose information on their human right operations. Therefore, it is considered that the above mentioned information disclosure mechanism is the starting point for corporate governance and monitoring of possible transboundary impact (Sarinee, 2022).

From the above examples in the development of mechanism to solve transboundary environmental problems showed that the establishment of government cooperation of at least two agencies for joint management of resources to maximize the efficiency will have a significant role to address transboundary impact. Such management can be carried out in several formats such as creating an agreement to allocate and jointly manage resources, linking national and international laws or applying human right principles to examine business operation of international investors and etc. (Soparatana, 2019; Kornkanok, 2019; Sarinee, 2022; Lanner, 2023). Developing an agreement on transboundary environmental impact management between states offers advantages in creating clarity on operation and preventing disputes between states as there is an opportunity for affected states to

participate in the process. However, such operations need to be transparent and fair (Sithi, 2016). Although the broad framework about solving transboundary impact has incorporated international cooperation mechanism in different aspects, there are still details which member countries or countries originating pollutions or affected countries have to mutually agree in addition to the basic framework. Meanwhile, solving transboundary environmental problem involves several factors so it requires the application of various tools whether they are economic tools, scientific tools or legal tools. The issue is comprehensive and challenging so all member states have to express strong political intention to effectively implement the agreement and cooperation among member countries must be strengthened to establish the most efficient mutual environmental management (Soparatana, 2019).

For Thailand, it is undeniable that the management of transboundary environmental impact is still a crucial challenge, especially the law loopholes on liabilities for problem originators in case that proposed projects situated outside the country's border but such projects produce transboundary impact on Thailand; and issues related to relief mechanism for people affected from such transboundary impact. Thailand has to consider directions to prevent and address possible impact. In addition to modernization of related laws, Thailand may need to consider measures to bring strict and effective supervision of cross-border investments and develop mechanism to examine quality of human right reporting and integrate inter-organizations' work processes to be more effective and efficient in preventing, solving and managing transboundary environmental problems (Soparatana, 2019; Sarinee, 2022; Lanner, 2023). This will lead to the establishment of mechanism to solve transboundary environmental problems domestically and internationally. The mechanism should also be consistent with directions of relevant agreements that Thailand is a member country for further action in an appropriate manner in the future.

References

- ASEAN. (n.d.). ASEAN Agreement on Transboundary Haze Pollution. The ASEAN Secretariat. <https://asean.org/wp-content/uploads/2021/01/ASEANAgreementonTransboundaryHazePollution-1.pdf>.
- Lanner (7th August 2023) Seminar "Managing Transboundary Risks and Impacts: Exploring Knowledge Frontier" [video] Facebook. https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=660364759310605
- My Mekong. 2022. Summary of Xayaburi Dam. <https://www.mymekong.org/document/xayaburidam/>
- OSCE. (n.d.). UNECE Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context. <https://www.osce.org/files/f/documents/4/5/488110.pdf>.
- Workpoint TODAY. 2565. Revealing the ruling of Supreme Administrative Court in Dismissal the Xayaburi Dam case. <https://workpointtoday.com/xayaburi-dam/>.
- UNECE. (n.d.). Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context (Espoo Convention). <https://unece.org/environment-policy/environmental-assessment/text-convention#article2>.
- Komkanok Wathanabhoom. (2019) A Relief Mechanism Driven by Desperation with Aim to Achieve Transboundary Liabilities. CMU Journal of Law and Social Sciences., 12(1), 22-53.
- Administration and Public Relations Division. (31st August 2021). "EIA" a story close to your heart that consumers know and benefit from it. Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. <https://www.onep.go.th/eia-เรื่องใกล้ตัวที่ผู้บริโภค/>.
- Sarinee Achavanuntakul. (2nd September 2022). Supervisory Mechanism for Cross-border Investment? Lessons from Xayaburi Dam Case. FRINGER. <https://fringer.co/xayaburi-verdict/>
- Sithi Leekpai. (2016). Transboundary Environmental Impact Assessment in accordance with the 1991 Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context. Master Degree's Thesis. Bangkok. National Institute of Development Administration. <http://libdms.nida.ac.th/thesis6/2559/b197573.pdf>.
- Isara New Agency. (2023). "Transboundary Toxic dust P.M.2.5": ASEAN mechanism is meaningless, must require international law? <https://www.isranews.org/article/isranews-scoop/119777-isranews-336.html>.
- Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2021). Projects, businesses or operations that need to prepare environmental impact assessment reports. <https://eiadev.onep.go.th/Upload-File/07155625650315.pdf>.
- Mekong River Commission Secretariat. (n.d.). The 1995 Agreement on the Cooperation for the Sustainable Development of the Mekong River Basin and Procedures. Mekong River Commission. <https://www.mrcmekong.org/assets/Publications/1995-Agreement-Procedural-Rules-Thai.pdf>
- Mekong River Commission Secretariat. (2018). Basic information about the Mekong River Commission's procedures for Mekong River cooperation. <https://www.mrcmekong.org/assets/Publications/MRC-procedures-TH-13-Sep-18-Final.pdf>
- Soparatana Jarusombat. (2017). Institutional mechanisms for managing transboundary environmental problems. Ombudsman Journal., 10(2), 103-133.